

Eksempelsamling

– Universell utforming av flerbrukshaller

Innhold

Om eksempelsamlingen.....	s. 3
Idrettsglede for alle.....	s. 4
Relevante lover og forskrifter	s. 5
FN-konvensjonen om rettighetene til mennesker med nedsatt funksjonsevne (CRPD).....	s. 5
Plan- og bygningsloven.....	s. 5
Byggteknisk forskrift, TEK17.....	s. 5
Likestillings- og diskrimineringsloven	s. 5
Bildeeksempler.....	s. 6
Gangatkomst.....	s. 7
Parkering.....	s. 8
Inngangsparti	s. 9
Kommunikasjonsvei/vestibyle.....	s. 10
Garderober.....	s. 12
Dusjrom.....	s. 13
Toalett	s. 14
Lydmiljø.....	s. 15
Tribune/amfi.....	s. 16
Kiosk/resepsjon	s. 18
Orientering og veifinning.....	s. 19
Trapp	s. 20
Heis.....	s. 21
Vedlegg 1 - Sentrale paragrafer i byggteknisk forskrift (TEK17) for flerbrukshaller.....	s. 22
Vedlegg 2 - Om kartlegging av universell utforming i eksisterende flerbrukshaller.....	s. 24

Forsidebilde: Bilde er tatt i Grevlingen flerbrukshall

Alle foto: Universell Utforming AS

Prosjektet er gjennomført med midler fra Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir)

© Universell Utforming AS, februar 2022

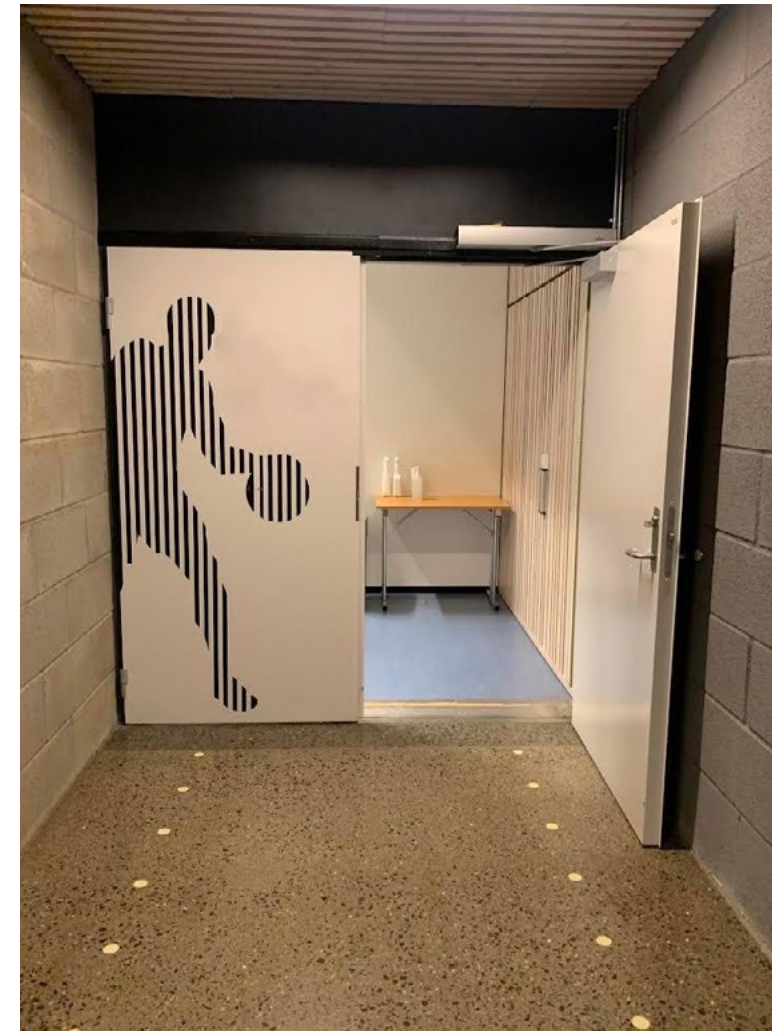
Om eksempelsamlingen

Denne veilederen omhandler universell utforming av flerbrukshaller og andre idrettsbygg som idrettshaller, aktivitetssaler og gymsaler. Videre i veilederen vil vi i hovedsak omtale denne type bygg som flerbrukshaller. Veilederen kan være nyttig i forbindelse med nye byggeprosjekter og ved rehabilitering eller ombygging av eksisterende bygg. Veilederen kan også være til hjelp ved kartlegging av universell utforming og vurdering av utbedring i eksisterende flerbrukshaller.

Hensikten med eksemplene i veilederen er å vise hvordan flerbrukshaller kan utformes for å legge til rette for likestilt deltakelse. Eksemplene omfatter inngangsparti, garderobe, dusj, toalett, korridor, trapp, heis, tribune, kiosk mv. I uteområder er det kun parkering og gangatkomst som er omtalt.

Vedlegg 1 viser til sentrale paragrafer i byggt teknisk forskrift (TEK17) med hensyn til universell utforming i nye flerbrukshaller.

Vedlegg 2 omhandler kartlegging av universell utforming i eksisterende flerbrukshaller.

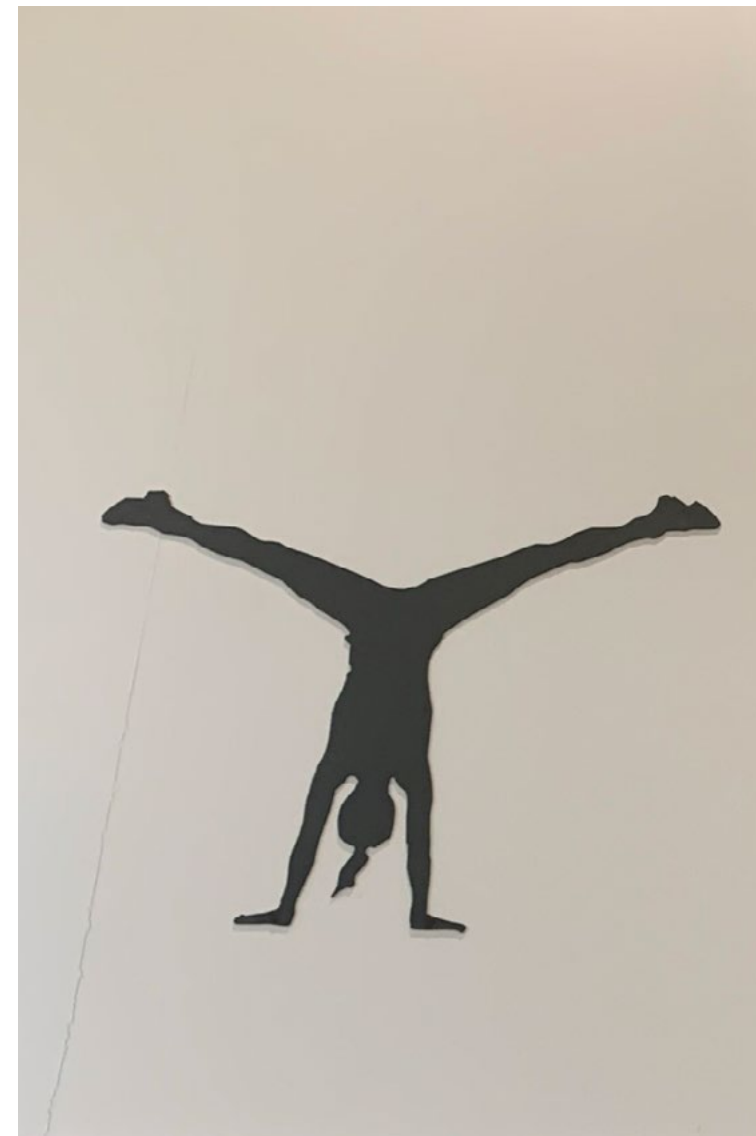
Idrettsglede for alle

Flerbrukshaller og andre idrettsbygg som idrettshaller, aktivitetssaler og gymsaler er ikke bare viktig for elever, ansatte og utøvere, men også for alle besøkende. Denne type bygg kan fungere som viktige samlingspunkt i nærmiljøene og kan ivareta mange funksjoner. En gymsal kan for eksempel være møteplass for ulike aktiviteter for både barn, unge og eldre. Noen gymsaler og haller kan også ha funksjon som valglokale.

Flere møter hindringer i det offentlige rom. God planlegging kan gi gode, funksjonelle løsninger for alle. Norges idrettsforbund og olympiske og paralympiske komité (NIF) vedtok i 2011 visjonen «Idrettsglede for alle». I visjonen ligger det at alle skal få utøve idrett ut fra egne forutsetninger, ønsker og behov og at alle skal ha de samme mulighetene til å kunne delta i et aktivitetstilbud i sitt nærmiljø. Den fysiske utformingen av idrettsanleggene er en viktig forutsetning for denne inkluderingen.

Nye idrettsanlegg skal tilfredsstillende kravene til universell utforming i byggeteknisk forskrift. Universell

utforming betyr at anlegget er utformet på en slik måte at det kan brukes av alle mennesker, i så stor utstrekning som mulig, uten behov for tilpasning eller en spesiell utforming. Flere eldre gymsaler og idrettshaller har imidlertid mangler når det gjelder universell utforming. Oppgradering til dagens lover og forskrifter vil være med på å gjøre gymsalene og idrettshallene tilgjengelig for alle og gi mulighet for likestilt deltakelse. Det er også viktig å se nærmere på veifinning og sikkerhet ved oppgradering av eksisterende bygg. Det bør være enkelt å finne fram til selve bygget, til ordinær parkering og til HC-parkering, til hovedinnganger og til ulike rom og funksjoner inne i bygget.

Relevante lover og forskrifter

FN-konvensjonen om rettighetene til mennesker med nedsatt funksjonsevne (CRPD)

Norske myndigheter har vært forpliktet til å følge konvensjonen siden Norge ratifiserte den i 2013. Konvensjonen skal bidra til å motvirke diskriminering på grunn av nedsatt funksjonsevne.

Plan- og bygningsloven

Loven skal fremme bærekraftig utvikling til beste for den enkelte, samfunnet og framtidige generasjoner. Prinsippet om universell utforming skal ivaretas i planleggingen og kravene til det enkelte byggetiltak. Det samme gjelder hensynet til barn og unges oppvekstvilkår og estetisk utforming av omgivelsene.

Byggteknisk forskrift, TEK17

Forskrift om tekniske krav til byggverk (TEK17) trekker opp grensen for det minimum av egenskaper et byggverk må ha for å kunne oppføres lovlig i Norge. Forskriften skal sikre at tiltak planlegges, prosjekteres og utføres ut fra hensyn til god visuell kvalitet, universell utforming og slik at tiltaket oppfyller tekniske krav til sikkerhet, miljø, helse og energi.

Likestillings- og diskrimineringsloven

Likestillings- og diskrimineringsloven skal bidra til å bygge ned samfunnsskapt funksjonshemmende barrierer, og hindre at nye skapes. Lovens formål er å fremme likestilling og hindre diskriminering på grunn av kjønn, graviditet, permisjon ved fødsel eller adopsjon, omsorgsoppgaver, etnisitet, religion, livssyn, funksjonsnedsettelse, seksuell orientering, kjønnsidentitet, kjønnsuttrykk, alder og andre vesentlige forhold ved en person.

Med likestilling menes likeverd, like muligheter og like rettigheter. Likestilling forutsetter tilgjengelighet og tilrettelegging.

Offentlige og private virksomheter rettet mot allmennheten har plikt til universell utforming av virksomhetens alminnelige funksjoner. Offentlige virksomheter skal arbeide aktivt og målrettet for å fremme universell utforming innen virksomheten. Det samme gjelder for private virksomheter rettet mot allmennheten.

Bildeeksempler

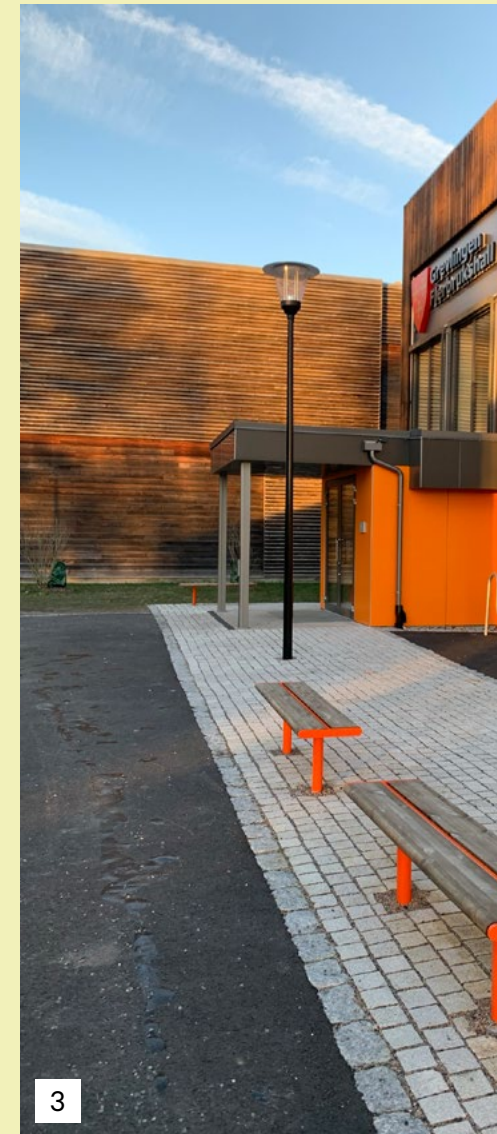
Bildene i dette kapittelet viser eksempler på utforming av ulike funksjoner i eller i tilknytning til flerbrukshaller, idrettshaller og gymsaler. Det vises gode eksempler på parkering, gangatkomster, inngangspartier, kommunikasjonsveier, garderober, dusjsoner, toaletter, tribuner/ amfier, kiosk/resepsjon, trapper, heiser, orientering og veifinning. Eksempelene viser hvordan likestilt deltakelse kan ivaretas i hallene.

Gangatkomst

Nye anlegg må planlegges slik at de blir lett tilgjengelige for kjørende, syklende, gående og de som kommer med kollektivtransport. Det skal være en universelt utformet gangforbindelse fra kjørbær vei og fra parkering til anleggets hovedinngang. Bevisst bruk av arkitektoniske virkemidler for leding vil redusere behovet for kunstige ledelinjer, som legges særskilt for at personer med nedsatt syn enklere skal kunne orientere seg. Etablering av egne gangsoner som er fri for hindringer gir ryddige og enkle omgivelser å ferdes i. Det er viktig å tenke på hvordan ledende elementer ute og inne kan gjøre det enklere å orientere seg og finne fram.

1. Gangveien har tilstrekkelig fri bredde og fast og sklisikkert dekke. Med kantstein på hver side får gangveien en naturlig visuell og taktil avgrensning av gangsonen.
2. Gangveien har taktil og visuell avgrensning. Rekkverket på den ene siden av veien er etablert for å sikre nivåforskjellen i terrenget.
3. Sittebenkene og lysstolpene er plassert utenfor gangsonen. På grunn av ulik materialbruk dannes en naturlig ledelinje mellom gangsonen og møbleringssonen.

Parkering

Ved planlegging av nye anlegg, skal HC-parkering plasseres i nærheten av hovedinngangen. Bildene viser eksempler på parkeringsplasser som har markering på dekket og som er skiltet med HC-symbol. Parkeringsplassene må plasseres på et dekke som er fast og plant. Parkeringsplassene må ha god belysning. Det er viktig å holde HC-parkering og gangatkomst fra parkering til inngangsdør fri for snø i vintermånedene.

1. Det er avsatt manøvreringsareal på begge sider av HC-parkeringen. En HC-parkering bør ha god plass til sideheis og rullestol ved siden av bilen.
2. HC-parkering har markering på dekke og skiltet med HC-symbol.

Inngangsparti

1

2

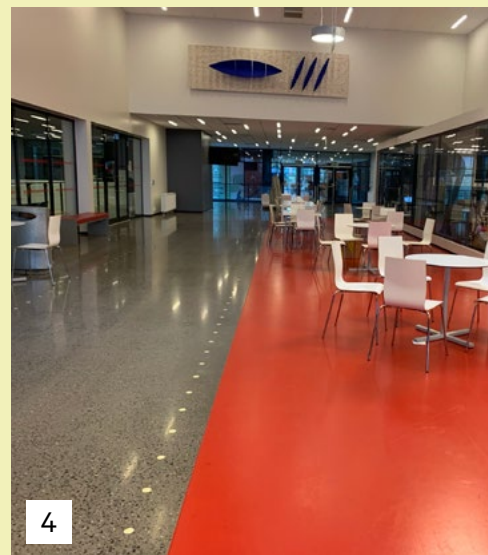
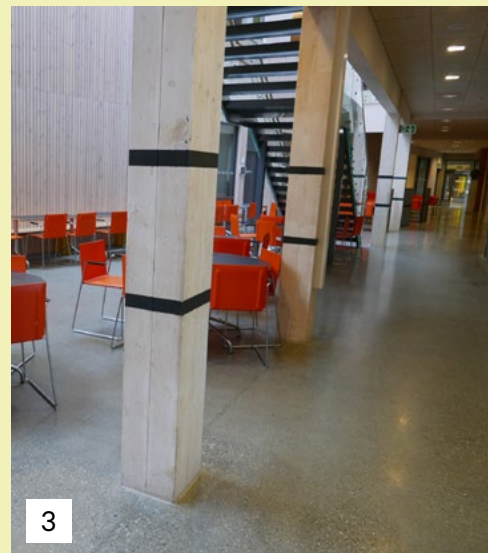

3

Det skal være lett å finne frem fra parkering og atkomstvei til inngangspartiet. For å sikre at inngangspartiet er lett å finne, er det viktig med god bygningsutforming og en bevisst material- og fargebruk. Inngangspartiet eller inngangsdøren må stå i kontrast til fasaden. Inngangspartiet skal være trinnfritt.

1. Skilt og fargeinnramming ved hovedinngangen fremhever inngangspartiet og synliggjør hvor i fasaden hovedinngangen befinner seg.
2. Inngangspartiet er godt synlig og har automatisk døråpner. Glassdørene har markering i to høyder. Søppelkassen er plassert utenfor gangsonen.
3. Inngangspartiet er godt synlig med god belysning, overbygg og kontrastfarge på veggen rundt inngangsdøren. Inngangspartiet er trinnfritt og har fotskraperist foran inngangsdøren.

Kommunikasjonsvei/vestibyle

Bygget må ha en logisk planløsning med trinnfrie kommunikasjonsveier hvor det er enkelt å orientere seg og finne frem til de ulike funksjonene. Det skal være skilt og merking som gir nødvendig informasjon. Gangsonen må være fri for hindringer. Trapp og heis skal være plassert i nærheten av hovedinngangen. Informasjonsskjermer og/ eller orienteringsskilt bør også plasseres i nærheten av hovedinngangen.

1. Kommunikasjonsvei har god belysning.
2. Dører i kommunikasjonsvei har synlig kontrast og informasjon.
3. Søylar i kommunikasjonsvei har markering i to høyder og danner et skille mellom gangsoner og møbleringssone.
4. Her er det et tydelig skille mellom møbleringssone og gangsoner. Skillet bør også være taktilt/følbart.

Kommunikasjonsvei/vestibyle

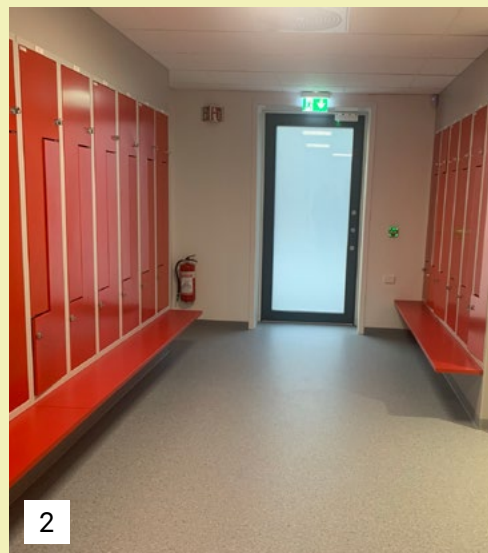
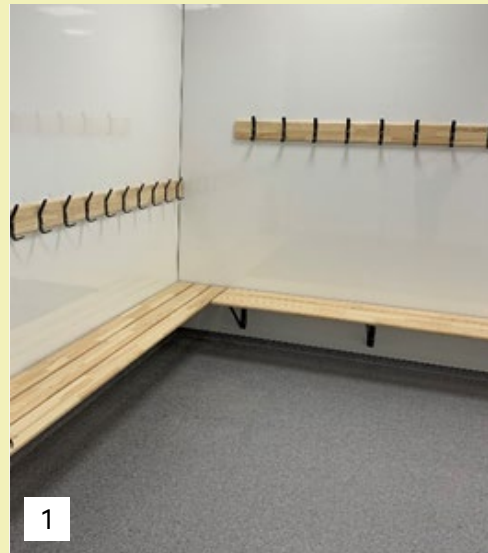

5. Noen steder må man ta av seg sko eller bytte til innesko ved hovedinngangen (dvs. ikke garderoben). Da er det viktig med sittemuligheter ved skohyllene. Det bør helst være noen sitteplasser med rygg og armstøtte.
6. Møbler ved hovedinngang og kiosk er plassert utenfor gangsonen.

Garderober

I tilknytning til flerbrukshaller må det være minimum to garderober, en for hvert kjønn, som også er tilpasset brukere i rullestol. Dersom det i tillegg etableres flere mindre garderober som kan benyttes fleksibelt, kan ulike behov enklere imøtekommes. Det skal være direkte tilgang til toalett og dusj fra hver garderobe. Det bør i tillegg være garderober med dusj og toalett som kan benyttes av lærere, dommere eller instruktører. Disse skal også være universelt utformet. For hver etasje som har garderobe, dusj og/ eller toalett skal minst hver tiende være universelt utformet.

1. Minst 1/10 av knaggene skal ha betjeningshøyde på maksimum 1,2 m.
2. Skapene i garderoben er godt synlige og har ulike betjeningshøyder. Ved utforming av garderoben må det tas hensyn til hvordan den skal brukes. Garderobene brukes ofte også som samlingsplass med trener før og etter kamp. Det er viktig å sikre et godt lyd miljø.
3. Nummerering på skap er godt synlig når det benyttes hvite tall på svart bakgrunn. Tallene er taktile, og nummerskiltene har blindeskrift.

Dusjrom

Dusjene i tilknytning til garderobene skal være trinnfrie. Det bør være et separat dusjrom til hver garderobe. I hvert dusjrom skal minst én av dusjene være tilrettelagt for personer i rullestol. I større anlegg bør det monteres dusjstol, håndtak på vegg, løst dusjhåndtak osv.

Både kulturell og religiøs bakgrunn, alder, kjønnsidentitet og funksjonsevne vil kunne påvirke hvor inkluderende og likestilt en garderobe og dusj oppleves.

1. Dusjsone med skillevegger.
2. Dusj i åpen sone. Støttehåndtak på vegg kan være til hjelp for personer med nedsatt balanse.
3. Dusj med skillevegg i åpen dusjsone.
4. Dusjsone med skillevegger med god plass mellom dusjene.
5. Eget dusjrom med et håndholdt dusjhode som er regulerbart i høyden.

Toalett

Det må være toaletter i garderobes og i publikumsarealer. Fra vestibyle/kommunikasjonsvei bør det være enkel adgang til toaletter. Minst ett publikumstolett skal være utformet i tråd med kravene til universell utforming og tilrettelagt for personer med nedsatt funksjonsevne. Ved separate toaletter for menn og kvinner, må minst ett toalett for hvert kjønn være tilrettelagt. Dette gjelder også i garderobene. I etasjer med garderobe, dusj og/ eller toalett skal minst hver tiende være universelt utformet.

1. HC-toalett med fri gulvplass til snuareal for rullestol. God kontrast mellom gulv og vegg. Håndstøtter er montert på vegg som anbefalt. Toalettrullen må være mulig å nå fra toalettsetet og kan gjerne monteres på håndstøtter
2. Fastmontert utstyr har god kontrast til vegg.

Såpedispenser og tørkepapir må plasseres slik at utstyret enkelt kan benyttes av person i rullestol.

Lydmiljø

I flerbrukshaller stilles det krav til lydmiljøet. Det stilles krav til blant annet etterklangstid og til lydnivå fra tekniske installasjoner.

Byggteknisk forskrift (TEK17) setter krav til lydisolasjon, trinnlydnivå og etterklangstid (absorpsjon) for bygninger. I rom som er til allmenn bruk, og som har lydoverføring via høyttaleranlegg, skal det monteres utstyr som ivaretar god taleforståelse. Anlegg som har lydoverføring via høyttaleranlegg skal ha teleslynge eller annet trådløst teleoverføringsutstyr.

Tribune/amfi

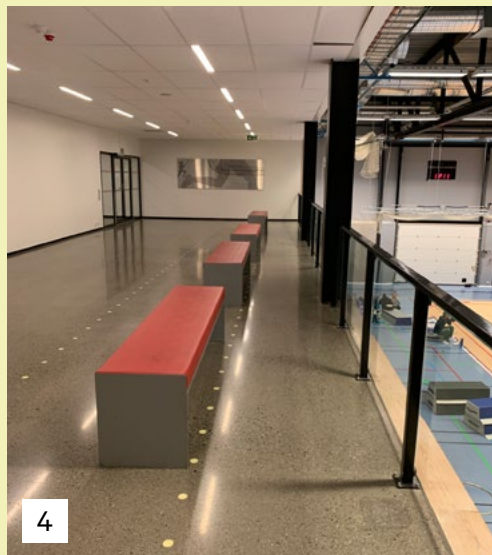
Både store og små flerbrukshaller bør ha tilskuerplasser. Selv i de enkleste treningshaller vil det foregå aktiviteter hvor det av og til ønskes tilskuere. Ved alle tribuner skal det avsettes et tilstrekkelig antall plasser for rullestolbrukere blant publikum. Det er en fordel med fleksible løsninger slik at plassene også kan brukes av andre. I større anlegg skal det være tilgjengelige plasser forskjellige steder på tribunen. Plasser for rullestolbrukere skal plasseres slik at det er mulig for rullestolbrukere å sitte sammen med venner uten rullestol. Det er viktig at tribunene/ amfiene sikres på toppen slik at fallskader unngås.

1. Tribunen har flere plasser til rullestol mellom sittebenkene.
2. Med løst inventar kan det enkelt bli plass til en rullestol.

Tribune/amfi

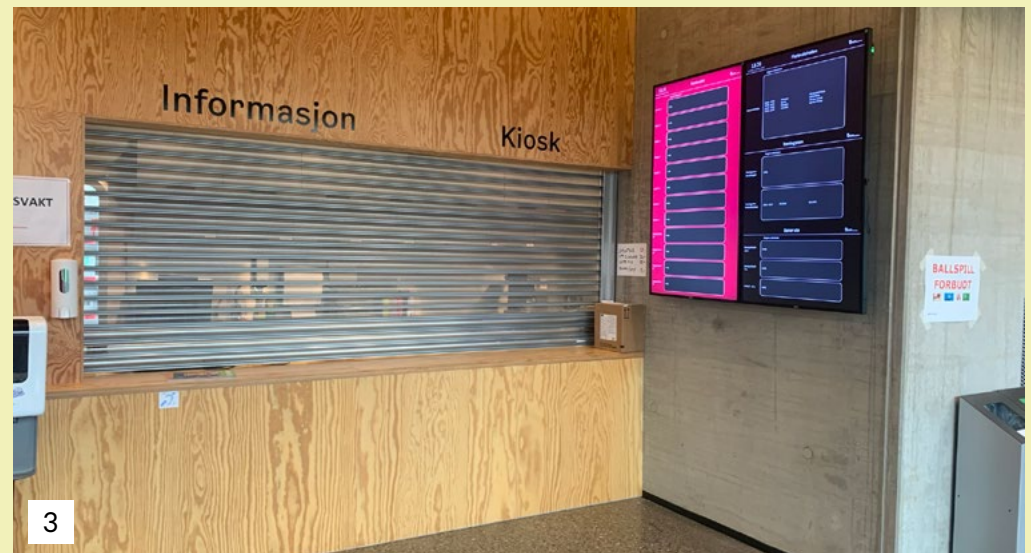
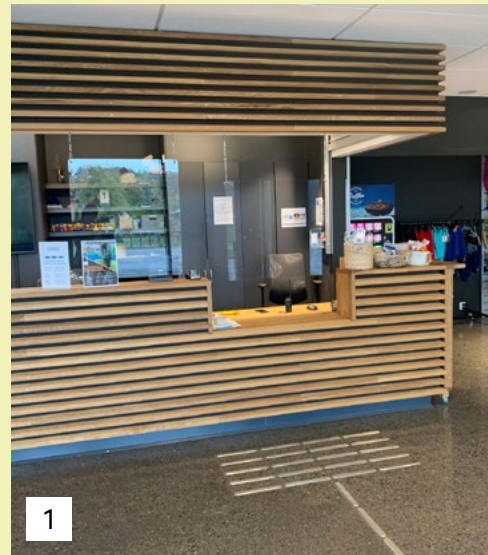
3. På tribunen er det satt av plass til en rullestol ved siden av sittebenkene.
4. Et glassrekkverk på øverste nivå gjør at man kan se det som skjer nede i hallen både når man sitter og står. Det bør være noen sitteplasser med rygg- og armstøtte.
5. Det er plass til rullestoler ved siden av sittebenken på første rad. Dette gjør at personer som sitter i rullestol kan sitte sammen med familie/venner på tribunen.

Kiosk/resepsjon

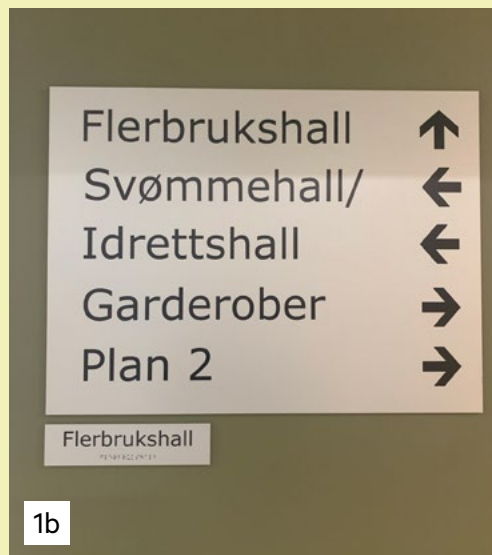
I et anlegg av noe størrelse, bør det være en vestibyle med resepsjon som har en servicefunksjon for brukere som kommer til anlegget. Resepsjonen kan ha ulike funksjoner som feks. informasjonssenter, billettsalg, kiosksalg, vaktrom og kontrollrom. Også i mindre anlegg vil det ofte være behov for å ha mulighet for kiosksalg.

Resepsjoner og kiosker i flerbrukshaller må utformes slik at også personer med funksjonsnedsettelse kan benytte seg av de fasiliteter som tilbys. Ekspedisjonsdisken må for eksempel ha en lav del som kan betjenes av en person i rullestol.

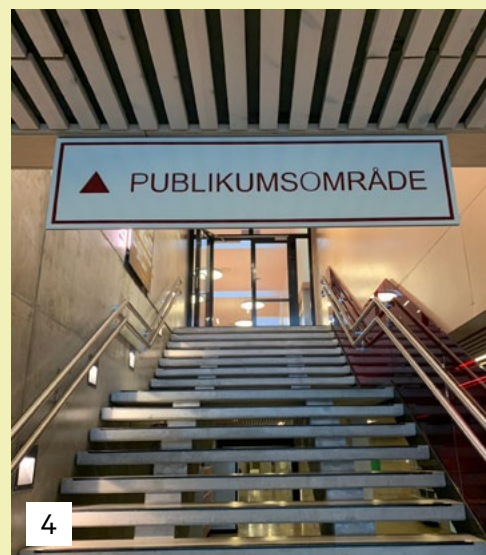
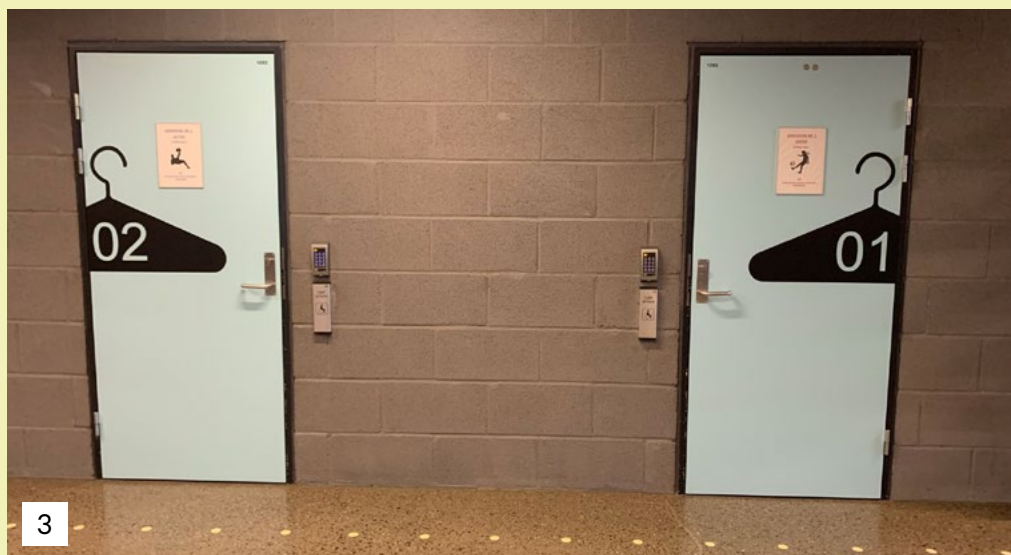
1. Kiosk/resepsjon har ulike høyder og taktil ledelinje med oppmerksomhetsfelt.
2. Kiosk er plassert ved hovedinngang og er godt synlig. Betjeningshøyden gjør at personer i både stående og sittende stilling kan benytte seg av disken.
3. Kiosk / resepsjon og informasjonstavle er plassert ved hovedinngang. Betjeningshøyden er 1,0 m.

Orientering og veifinning

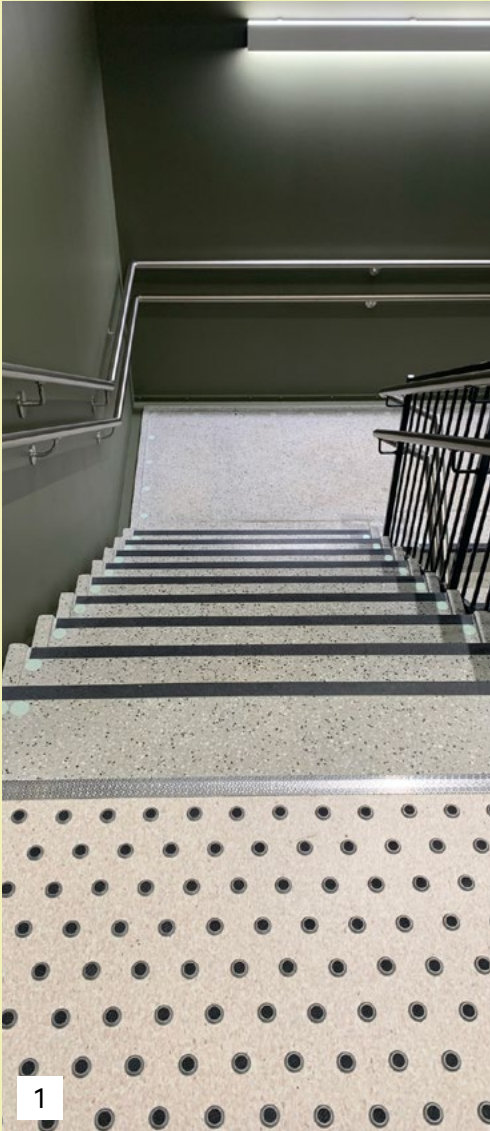

Det er viktig for alle at omgivelsene utformes på en måte som gjør det enkelt å orientere seg og finne fram. Det skal være enkelt å finne fram til bygget, til ordinær parkering og til HC-parkering, til hovedinngang og til ulike rom og funksjoner inne i bygget. Det er nødvendig med skilt både utvendig og innvendig i et bygg. For alle som må bruke heis, er det viktig med god skilting fra hovedinngang og til heisen. Skilt må ha god kontrast mellom tekst og bakgrunn for at de skal være lette å lese.

1. God kontrast mellom tekst eller symbol og bakgrunn er viktig for god lesbarhet.
2. Et orienteringsskilt ved hovedinngangen gjør det lettere å orientere seg i bygget.
3. Dørene inn til garderobene har god kontrast til omliggende vegger og har tall på døren som markerer romnummer.
4. Skiltet er stort og tydelig og viser retningen til tribunen.

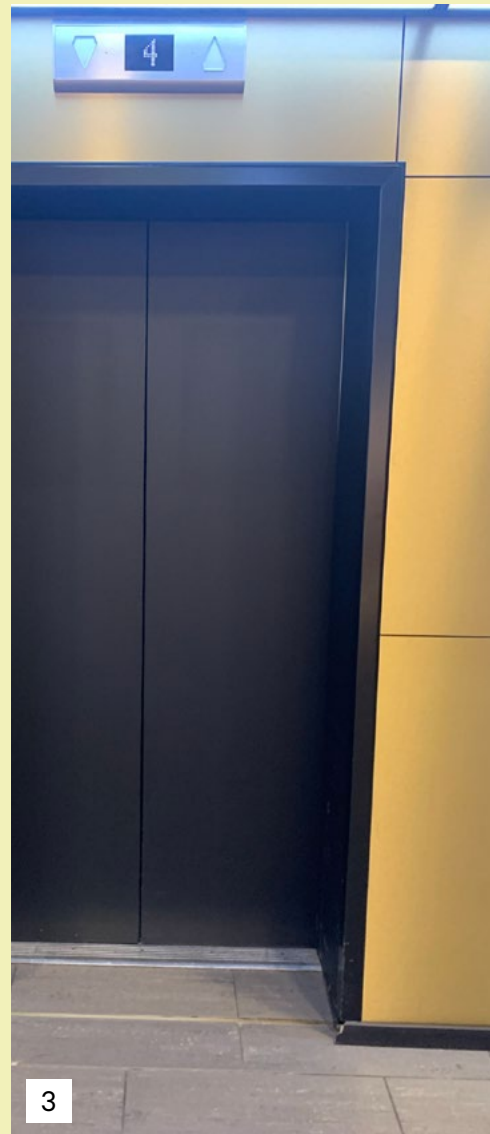
Trapp

Hensikten med kravet til utforming av trapper er blant annet å unngå fallskader. Trapper med rette løp er enklere å gå i enn svingte trapper. En trapp skal ha et taktilt og visuelt farefelt foran øverste trinn og et oppmerksomhetsfelt foran nederste trinn. Det er viktig at alle trappe-trinn markeres med trappeneser og har håndløpere på begge sider av trappen. Trapperommet må også ha god belysning.

1. Trapp med farefelt. Det er viktig at trapper markeres med farefelt som er både taktile og visuelle.
2. Håndløper har kontrast mot bakgrunn. Håndløper følger mellomrepos. Trappen har markering på inntrinn som gjør trinnene tydeligere.
3. Trapp har oppmerksomhetsfelt i bunn og markering på inntrinn som er i kontrast til trinnfargen. Håndløper har kontrast mot bakgrunn og føres utover nederste trinn.

Heis

Hvis anlegget har funksjoner i flere etasjer, må trinnfri atkomst til etasjene sikres med heis. Heisen skal plasseres sentralt i bygget og være lett å finne fra hovedinngang. Utenfor heisen må det være tilstrekkelig plass for manøvrering av rullestol. Betjeningspanelet må være plassert i riktig høyde, taktilt og synlig.

Alle heiser må ha taktile betjeningspanel og tale som angir etasje.

Touch-skjermer er vanskelige å bruke for de som ikke ser og bør derfor unngås.

1. Heisdør har god kontrast til omliggende vegger.
2. Heis og betjeningspanel har god kontrast til omliggende vegger.
3. Heisdør har god kontrast til omliggende vegger. Et skilt gir informasjon om hvilken etasje heisen er i.

Vedlegg 1 - Sentrale paragrafer i byggteknisk forskrift (TEK17) for flerbrukshaller

Oversikten viser hvilke paragrafer i byggteknisk forskrift (TEK17) som er sentrale med hensyn til universell utforming i nye flerbrukshaller. Detaljerte beskrivelser av kravene finnes på www.dibk.no.

Legg merke til at krav om trinnfri tilgang, snuareal for rullestol samt utforming og størrelse slik at likestilt deltakelse er mulig, gjelder alle rom (TEK17 §12-7).

Kapittel 8 - Opparbeidet uteareal		
§ 8-8	Parkeringsplass, annen oppstillingsareal og kjøreatkomst - plassering - merking og skilting - belysning	
§ 8-4	Generelle krav til gangatkomst og ganglinjer - sikker gangatkomst	
§ 8-6	Gangatkomst til byggverk med krav om universell utforming	
	- trinnfri - bredde - tverrfall - stigningsforhold - hvileplan	- dekke - taktil (følbar) og visuell (synlig) avgrensning - belysning

Kapittel 12 - Planløsning og bygningsdeler i byggverk	
§ 12-3	Krav om heis i byggverk - krav om heis - størrelse på heis - størrelse på løfteplattform

Kapittel 12 - Planløsning og bygningsdeler i byggverk	
§ 15-9	Heiser - bredde dør - kontrast
§ 12-4	Inngangsparti - synlighet og plassering - sikkert og enkelt - horisontalt felt - oppmerksomhetsfelt dør - trinnfritt - belysning - betjeningshøyder
§ 12-5	Sikkerhet i bruk - utforming som forebygger skade - sikre nivåforskjeller
§ 12-6	Kommunikasjonsveier - orientering - belysning - trinnfri - bredder - søyler - skilting og informasjon - nivåforskjeller - sikkerhet

Kapittel 12 - Planløsning og bygningsdeler i byggverk	
§ 12-7	Krav til utforming av rom og annet - utforming og størrelse slik at likestilt deltakelse er mulig - trinnfri tilgang - snuareal for rullestol - resepsjon/informasjonsstavle
§ 12-8	Entre og garderober - betjeningshøyde på knagger
§ 12-9	Bad og toalett - størrelse HCWC - håndstøtter på toalettet - snuareal for rullestol - trinnfri dusjsone og dusjstørrelse - høyde servant - kontraster
§ 12-13	Dør, port og lignende - fri bredde og høyde - åpningskraft dør - sideplass dør - betjeningshøyder - automatisk døråpner - kontrast - trinnfri
§ 12-14	Trapp - bredde og høyde - dybde inntrinn - høyde opptrinn - repos - fare- og oppmerksomhetsfelt - markering på inntrinn - håndløper - belysning - sikkerhet
§ 12-15	Utforming av rekkverk - utforming og sikkerhet - høyde rekkverk trapp - høyde rekkverk balkong/tribuner - nivåforskjeller terreng

Kapittel 12 - Planløsning og bygningsdeler i byggverk	
§ 12-17	Vindu og andre glassfelt - sikring glass - markering av glassflater - barnesikring
§ 12-18	Skilt, styrings- og betjeningspanel, håndtak og armaturer og lignende - utforming skilt - betjeningspaneler - betjeningshøyder - høyde håndtak - utforming armaturen på servanter og dusj - høyde stikkontakter

Kapittel 13 - Inneklima og helse	
§ 13-6	Lyd og vibrasjoner - etterklangstid - støynivå - lyd og taleoverføringsutstyr

Vedlegg 2 - Om kartlegging av universell utforming i eksisterende flerbrukshaller

Likestillings- og diskrimineringsloven gjelder alle bygninger med virksomhet rettet mot allmennheten, også eksisterende. Virksomheter rettet mot allmennheten har en plikt til å jobbe aktivt og målrettet for å fremme universell utforming innen sin virksomhet.

I eksisterende bygg er det ofte mange avvik fra dagens lovkrav. Utbedring av alle avvik vil vanligvis ikke være realistisk, og det er nødvendig å prioritere hvilke avvik som bør utbedres. Det er sentralt å sikre at alle kan bruke flerbrukshallen på en likestilt måte.

Det finns ulike kartleggingsmetoder og ulike kartleggingsverktøy som varierer både når det gjelder detaljeringsgrad og hvilke krav som skal legges til grunn ved kartleggingen. Det kan gjennomføres en detaljert kartlegging, eller en forenklet kartlegging. En forenklet kartlegging kan være tilstrekkelig til å avdekke status når det gjelder universell utforming og hvilke avvik som bør utbedres for å legge til rette for likestilt deltakelse.

De som skal kartlegge sine bygg, må ta stilling til hvilket detaljeringsnivå det er hensiktsmessig å legge til grunn, og det er viktig å velge et kartleggingsverktøy som er tilpasset det faktiske behovet.

Uansett verktøy er det et mål med enhetlig og konsekvent kartlegging. Den som kartlegger og vurderer nødvendige utbedringstiltak må ha god kompetanse om universell utforming, kunnskap til å vurdere hva som er «godt nok» i den type bygg som kartlegges, og kunnskap om hvilke typer avvik som bør prioriteres utbedret. Kompetanse om byggt teknisk forskrift og relevante norske standarder om universell utforming er en forutsetning for kartleggingsarbeidet. Nyttverdien av en kartlegging vil avhenge av kvaliteten på de vurderinger og registreringer som gjøres på stedet. Erfaringsmessig er det behov for faglig diskusjon når utbedringstiltak skal vurderes og prioriteres.

Hva kravet om likestilt deltakelse egentlig innebærer er sentralt. For eksempel vil det på en tribune

være behov for integrerte plasser for rullestolbrukere både der hvor hjemmepublikum og bortepublikum sitter.

Tilgjengelighet, veifinning, lydmiljø og sikkerhet vektlegges ved kartlegging av universell utforming i eksisterende bygg. Det er sentralt å vurdere følgende:

- **Tilgjengelighet** (parkering, gangatkomst, inngangsparti, trinnfri vertikal og horisontal forbindelse, betjeningshøyder og HC-toalett)
- **Veifinning** (kontraster, farger, materialer, belysning, møblering, skilting og ledende elementer)
- **Sikkerhet** (markering av glassflater, trapper, sikring av nivåforskjeller, håndløper og belysning)
- **Lydmiljø** (Etterklangstid, støynivå og lydforsterkende utstyr)

Universell Utforming AS

www.universellutforming.no